

Lucija Burić

Barokna umjetnička baština u fokusu

Studium et ardor – znanstveni skup
povodom stote obljetnice rođenja Radmile Matejčić,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci,
24. i 25. studenoga 2022.

Otvaranje skupa *Studium et Ardor*, dvorana Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci
foto M. Bolić

¹ Program i knjižica sažetaka nalaze se na sljedećoj poveznici: http://ribri.uniri.hr/?page_id=37

U Rijeci je krajem studenoga 2022. održan dvodnevni međunarodni znanstveni skup naslovljen *Studium et ardor* kojim je obilježena stota obljetnica rođenja Radmile Matejčić (Banja Luka, 1922. – Rijeka, 1990.).¹ Organizator je bila Katedra za umjetnost ranog novog vijeka pri Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci i istraživački tim projekta *Barokna Rijeka*.

Radmila Matejčić diplomirala je povijest umjetnosti i kulture te klasičnu arheologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1950. Nekoliko godina nakon završetka studija zaposlila se u Pomorskom i povijesnom muzeju u Rijeci kao voditeljica Odjela arheologije. Tijekom gotovo tri desetljeća vodila je niz arheoloških i podvodnih istraživanja te obogatila muzej brojnim novim predmetima i izložbama. Magistrirala je na zagrebačkom Filozofskom fakultetu 1970., a šest godina kasnije i doktorirala s temom *Barok u Istri, Rijeci i Hrvatskom primorju*. Posljednje, ujedno istraživački najplodnije desetljeće života, kada u suautorstvu objavljuje monografiju *Barok u Hrvatskoj* i piše kultnu knjigu *Kako čitati grad*, provodi kao nastavnica na Pedagoškom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Njezini interesi sezali su od povijesti umjetnosti do lokalne historiografije, (hidro)arheologije, numizmatike i etnologije. Ipak, kada je riječ o znanstvenom doprinosu Radmile Matejčić, nedvojbeno je da upravo njezina istraživanja baroknih tema predstavljaju najveći doprinos hrvatskoj povijesti umjetnosti te je baš taj aspekt njezina rada tematizirao i simpozij *Studium et ardor*.

Skup je započeo izlaganjem Daine Glavočić, autorice knjige *Radmila Matejčić 1922. – 1990.* (Rijeka, 2018.) koja je na vrlo živ i neposredan način predstavila životni put, stručno i javno djelovanje te osobnost ove riječke znanstvenice. Nina Kudiš u kratkim je crtama predstavila njezin doprinos poznavanju umjetničke baštine 17. i 18. stoljeća u Istri i Hrvatskom primorju. Nakon toga otvorena je prigodna izložba fotografija baroknih umjetnina o kojima je pisala Radmila Matejčić te je svečano otkrivena ploča kojom se jedna od najljepših dvorana u zgradi Filozofskog fakulteta u Rijeci, u kojoj se k tome održava i dio nastave iz povijesti umjetnosti, imenuje po ovoj uglednoj znanstvenici.

Prvu je radnu sesiju skupa naslovljenu *Sakralno i profano, funkcija i forma: arhitektura ranog novog vijeka* otvorila Dubravka Botica suvremenim čitanjem tekstova Anđele Horvat i Radmile Matejčić, sa zaključnim opaskama o začuđujuće aktualnom pristupu ovih povjesničarki umjetnosti pitanju tipologije, stilske analize i arhivskog istraživanja u proučavanju barokne arhitekture. Zatim je uslijedilo izlaganje Renate Novak Klemenčić o pročelju koparske katedrale, u kojemu je iznijela niz novosti temeljenih na recentnim arhivskim istraživanjima te zaključke o povijesti njezine gradnje, kao i o urbanom kontekstu. Sylvia Stegbauer predstavila je povijesne okolnosti i faze gradnje isusovačkih kompleksa u Štajerskoj s fokusom na njihovu prostornu organizaciju i barokno uređenje interijera. Na izlaganja o baroknom stilskom vokabularu u arhitekturi nadovezao se

Otvaranje izložbe fotografija
baroknih umjetnina o kojima
je pisala Radmila Matejčić
foto M. Bolić

Petar Puhmajer te razložio problematiku artikulacije baroknih pročelja riječkih profanih građevina i uz brojne komparativne primjere predočio morfologiju njihove dekoracije. Sesiju posvećenu arhitekturi zaključili su Bernarda Ratančić i Ivan Braut iznijevši nove spoznaje o nadogradnjama iz 18. stoljeća i štuko dekoracijama braće Somazzi u crkvi sv. Filipa i Jakova u Novom Vinodolskom, koje su rezultat recentnih konzervatorsko-restauratorskih radova.

Druga sesija skupa pod naslovom *U drvu i u mramoru – skulptura 17. i 18. stoljeća* započela je prilogom Vlaste Zajec, koja je dala pregled *fortune critice* drvenih oltara 17. stoljeća u Istri i doprinosa Radmile Matejčić ovoj temi. Damir Tulić zatim je predstavio kipara Bernarda Tabacca, smjestivši ga u kontekst venecijanske skulptorske i altarističke proizvodnje kraja 17. stoljeća te novim atribucijama obogatio opus ovog nedovoljno istraženog majstora. Vrijednih atributivnih prijedloga nije nedostajalo ni u izlaganju Marija Pintarića, koji je predstavio niz novih djela kipara Alvisea Tagliapietre na Kvarneru, ali i u Furlaniji i Venetu, uz mnoštvo komparativnih primjera. Na kraju ovoga tematskog bloka Martina Ožanić prikazala je glavni oltar u crkvi svete Margarete u Bakru te povijesne i naručiteljske okolnosti importa srednjoeuropskih altarističkih rješenja u Hrvatskom primorju.

Drugi dan skupa započeo je opsežnom sesijom naslovljenom *Majstori, djela i predlošci: slikarstvo 17. i 18. stoljeća*, a prvi prilog dala je Ana Šitina. Ponudila je novu interpretaciju opusa mletačkog slikara Giovannija Laudisa i analizu njegovih

djela nastalih za šibensku dominikansku crkvu. Enrico Lucchese pridonio je katalogu djela slikara Daniela Heinza novom atribucijom pale u crkvi svetog Antuna Padovanskog u Rabu, a Tanja Trška uz pomoć arhivskih dokumenata rasvijetlila je zanimljivu epizodu iz povijesti bri-birskog platna danas pripisanog Pieteru Thijsu te utvrdila odnos između predložaka i slike svetog Ivana Nepomuka u riječkoj katedrali. Valja napomenuti da je o oba djela pisala i Radmila Matejčić. Nina Kudiš izložila je kompleksnu problematiku velike radioničke produkcije Bartolomea Litterinija na primjerima dvije netom restaurirane slike iz sakristije zborne crkve u Rijeci koje su nedavno pripisane samom majstoru. Ujedno je rekonstruirala kronologiju dijelova slikareva golemog opusa te se osvrnula na suradnju venecijanskog majstora s ocem Agostinom Litterinijem. Impresivni atributivni prijedlozi bili su predmet izlaganja i Mateja Klemenčića, koji je znamenitom ljubljanskom slikaru Valentinu Metzingeru pripisao nekoliko novih djela, ne izostavljajući ona s područja Kvarnera. Danko Šourek zatim je predstavio portret župnika nepoznatog slikara iz 18. stoljeća i neobičnu priču o stogodišnjem stolovanju portretiranog kako stoji na latinskom natpisu ispod prikaza, razmotrivši porijeklo i funkciju priče o njegovoj dugovječnosti, kao i brojne transfere tog likovno-tekstualnog predloška. Naposljetku, izlaganje Katre Meke donijelo je nove podatke o opusu slovenskog slikara Fortunata Berganta i njegovim djelima na području Hrvatske te otvorilo pitanja

Rasprava nakon sesije
*U drvu i u mramoru –
skulptura 17. i 18. stoljeća*
FOTO M. Bolić

o kvalitativnim nedosljednostima unutar majstorova raznolikog profanog i sakralnog kataloga.

Posljednji tematski blok skupa pod naslovom *Naručiteljstvo i primijenjena umjetnost* kroz tri je izlaganja predstavio primjenu suvremenih metodoloških pristupa u područjima povijesti umjetnosti koja su sve češća tema međunarodnih istraživanja. Helena Seražin i Tina Košak, koristeći se historiografskim izvorima, ali i umjetničkom baštinom, rekonstruirale su službeni posjet Karla VI. i njegove pratnje po zemljama Unutrašnje Austrije te iscrpno predočile kulturno-povijesni kontekst događaja, kao i slučajeve umjetničkog pokroviteljstva koji su ga popratili. Marin Bolić izložio je zanimljivosti iz arhivskih dokumenata koji svjedoče o povijesno-arheološkim istraživanjima porečkog biskupa Gaspara Negrija te se osvrnuo na njegovu naručiteljsku i sakupljačku aktivnost. Skup je zaključen izlaganjem Mateje Jerman koje je tematiziralo problem prepoznavanja majstora u venecijanskom baroknom zlatarstvu. Upozorivši na nužnost arhivskog istraživanja i u ovom području, pozabavila se tumačenjem zlatarskih oznaka, složenim sustavima interne kontrole zlatarskih djela i organizacijom majstorske udruge u Veneciji te ponudila nove prijedloge za liturgijske predmete koje je Radmila Matejčić svojedobno objavila u poglavlju knjige *Barok u Hrvatskoj* naslovljenom *Barok u Istri i Hrvatskom primorju*.

Uz obilježavanje stote obljetnice rođenja Radmile Matejčić i podsjećanje na njezin znanstveni doprinos, skup *Studi-*

um et Ardor stručnoj je zajednici, ali i široj javnosti nastojao predočiti rezultate recentnih povijesnoumjetničkih istraživanja umjetničke baštine ranog novog vijeka na području Hrvatske, Slovenije, sjeveroistočne Italije i južne Austrije. Izlaganja domaćih i inozemnih istraživača – kako onih iskusnih i renomiranih tako onih mlađih na početku karijere – potvrdila su važnost objedinjavanja rezultata terenskog, arhivskog i istraživanja objavljenih izvora, no istodobno su upozorila na niz tema vezanih uz baroknu umjetničku baštinu koje još nisu dovoljno istražene te čekaju novu interpretaciju i povezivanje s poznatim fenomenima, majstorima, naručiteljima, stilskim strujanjima i kulturno-povijesnim tendencijama. ✕